

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr ZACHODNIO-
POMORSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY pw.ŚW.KLARY

2. Czas powstania

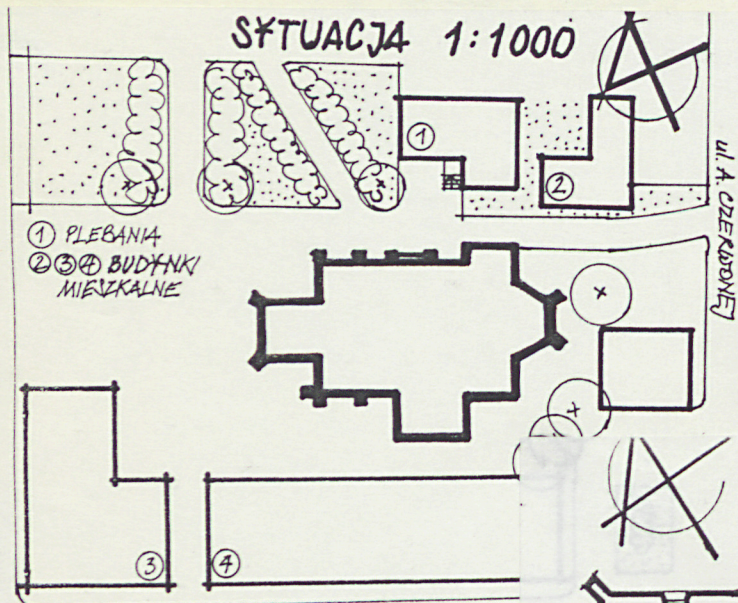
2 poł. XVw.
kon.XVIw,XIXw

3. Miejscowość

D O B R A

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Widok fary ze wschod. rynku(od ul.A.Czerwonej)

4. Adres ARMII KRAJOWEJ
ul.A.Czerwonej 7a
72-210,Dobra
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo szczyecińskie

gmina Dobra pow.ŁOBESKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Daberen, Dabern, Daber

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczyecińskie

powiat NOWOGARD

8. Właściciel i jego adres

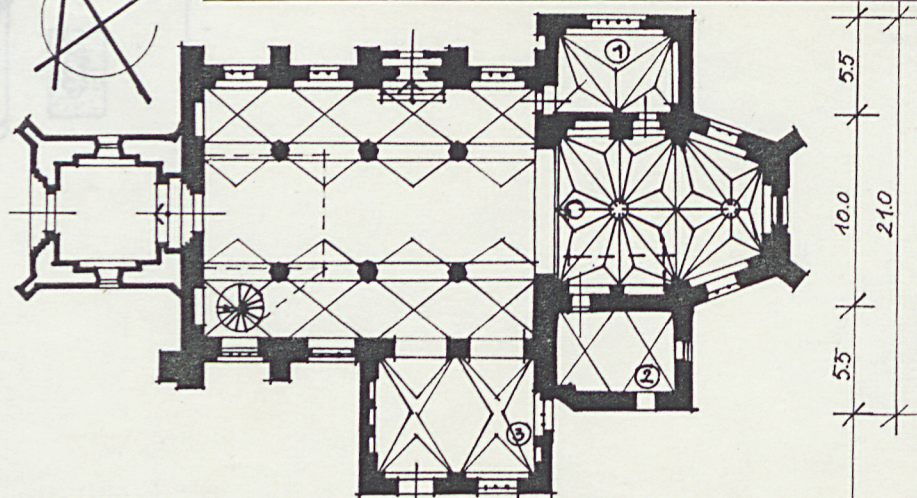
Parafia rzym.-kat.pw.Św
Klary,ul.A.Czerwonej 7a
72-210,Dobra

9. Użytkownik i jego adres

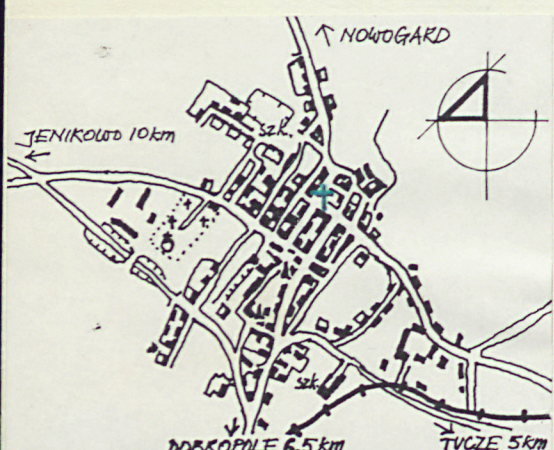
jw.

10. Rejestr zabytków

Nr 171 data 16.10.1956

LEGENDA: ① ZAKRYSTIA
② KAPLICA Z EMPORĄ KÓŁATORSKĄ
③ KAPLICA CHŁOUDZKA OBECNIE „II” NAWA

ORIENTACJA 1:25000

Sytuacja-zorientowana fara jest wkomponowana w średniowieczną siatkę ulic z domami kalenicą do ulicy, z XVIII do XIX w. Kościół usytuowano w północno-zachodniej części miasta, w pobliżu wylotu drogi prowadzącej w kier. Nowogardu. Działka jest kwatera, rynkową o proporcjach prostokąta ok. 70×40m. Kościół otaczają: od północy plebania z ogrodem, od wsch. i połud. 2,5-kondygnacyjne budynki mieszkalne. W kier. wsch-zach. zabudowa przy farze zagęszcza się, pozostawiając wąskie przejście o szerokości 4m. Zachodnia część stanowi przedpole zamknięte współczesną 3,5-kon. zabudową.

Materiał, konstrukcja-ściany murowane z cegły, nieotynkowane, w większości o regularnym wątku: w korpusie nawowym wiązanie polskie, w partii przyziemia wendyjskie (prezbiterium), a przy wieży zastosowano układ kowadełkowy. Całość osadzona na cokole z regularnych ciosów kamiennych. Na ścianach pomieszczeń flankujących prezbiterium widoczne są resztki tynku. Ościeża wykonano z profilowanych kształtek. Sklepienia-w prezbiterium sklepienie gwiazdziste o rysunku 2 gwiazd: 8-ramiennej w pierwszym przesle od zach. i 5-ramiennej w drugim. Żebra będące w przekroju półwałkiem lub gruszką, spływają w postaci wiązki trzech półwałkowych słupek wnikających bezpośrednio w posadzkę. W zakrystii (przybud. północna) zastosow. sklepienie gwiazdziste dające w rzucie rysunek gwiazdy 6-ramiennej. Żebra mają przekrój półwałka. Kaplica z emporą, kolatorską, (południowa) posiada w zach. partii przyziemia kryptę, z XIX w. sklepieniem krzyżowo-żebrowym o półwałkowym przekroju żeber. Natomiast Chór Chociwelski przesklepiono półkolebą, z lunetami ze szwami tworzącymi rysunek 4-ramiennych gwiazd. Nawa główna posiada sklepienie kolebowe z lunetami, a boczne nawy krzyżowe bezżebrowe.

Wieżba dachowa-drewniana, niedostępna.

Pokrycie dachu-ceramiczne, pojedyncze dachówka, karpiówka, nad prezbiterium i korpusem nawowym. Przybudówki pokryto dachówką, zakładkową. Hełm wieży i uskoki skarp pokryto blachą miedzianą.

Posadzki-korpus nawowy i pozostałe pomieszczenia wyłożono płytkami ceramicznymi, natomiast stopnie podestu ołtarzowego są marmurowe.

Schody-na wieżę, drewniane zabiegowe, stopnie oparto na 2 policzkach wzdłuż północnej i zachodniej ściany. Na muzyczną, emporę, prowadzą współczesne, stalowe, schody kręcone. Balustrady przy emporze kolatorskiej pełne z płycinową dekor. - podobnie przy emporze muzycznej.

Otwory-prawie wszędzie stosowany ostrołuk, tylko w kruchcie wewnątrz podwójnego ostrołuku otwór drzwiowy zamknięto łukiem odcinkowym. Ościeża okien w większości 2-uskokowe z profilowanych kształtek o prostych laskowaniach. W północnej przybudowce zablendowano otwór okienny na ścianie wsch. Natomiast przybudówka południowa posiada również na ścianie wsch. dwudzielne okna zwieńczone rozetką. Otwory drzwiowe zamknięto także w ostrołuku. Portal główny 5-uskokowy z witrażowym tympanonem posiada 2-skrzydłowe drewniane drzwi z silnie profilowanymi

Wieża Dobra pojawia się w dokumentach dopiero w 1257 r. kiedy to książę Barnim I odstępuje hrabiemu Gunzelin von Schwerin 400 łanów z tej ziemi jako wolny majątek. W 1264 dziesiąta część ziemi została oddana zakonowi, ale w 1277 r. teren ten opisano jeszcze jako odludzie. Przy podziale kraju w 1295 r. gród Dobra zostaje po raz pierwszy wspomniany. Po wielokrotnych zmianach właścicieli w XIV w. ziemia ta należy do hrabiów von Fürstenberg, a po nich do ich kuzynów z Meklemburgii von Dewitz. Dokładnej lokacji na prawie lubeckim nie da się ustalić, ale do czasów wprowadzenia porządku miejskiego w 1808 r. Dobra była miastem mediacji Dewitzów.

Kościół farny pw. NMP od początku znajdował się pod patronatem feudałów von Dewitz. Pobieźnie farę datuje się na 2 poł. XV w., a wieżę na XIX w., ale faktycznie budowa przebiegała w 3 etapach. Do 1-go etapu z czasów średniow. zalicza się wybudow. prezbiterium i zakrystii, które pochodzą z 1 poł. XV w. W XVI w. wybud. kaplicę z emporą kolatorską, z czego sam balkon posiada już wystrój renesansowy. W 2-gim etapie wybudow. korpus nawowy poch. z XV/XVI, jednak podział okienny i wieżba dachowa są już z XIX w. Z tego okresu pochodzi również wieża. Tak długi czas krystalizowania formy był spowodowany min. wielkim pożarem miasta w 1539 r., który objął także ratusz i strawił wszelkie dokumenty. Tak więc swoją obecną postać otrzymał dopiero pod kon. XVI w.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
6003m ³	797m ²	kościół parafialny	kościół parafialny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
		Dobry	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

W 1959r. przeprowadzono generalny remont obiektu.
W latach 60-tych restaurowano wnętrza.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

KONSYSTORZ SZCZECIŃSKI, Archiwum Państwowe ul. Sw. Wojciecha 13, Szczecin

22. Biblioteka

- Hugo Lemcke - "Die Bau und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin", Heft IX der Kreis Naugard, Stettin 1910r.
- K. Kalita-Skwirzyńska - "Kościoły farne w Nowogardzie i Dobrej" dokumentacja historyczna.
- Schematyzm diecezji szczecińsko-kamieńskiej 1976" nakład kurii biskupiej, Szczecin 1976r.
- "Zielona karta" BDZ
- H. BERGHAUS „LANDBUCH VON POMMERN UN RÜGEN“ 1872r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

nr iw. 161 - C

25. Opracował

tekst Angelika Szerniewicz, 11.10.94

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Angelika Szerniewicz, 11.10.94

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. Angelika Szerniewicz, 11.10.94

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1-cd. pkt. 12, 13

2-cd, pkt. 13, zdjęcia

3, 4-zdjęcia

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
D O B R A	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY pw. ŚW. KLARY	cd.pkt.12,13

cd.pkt.12

Natomiast w latach:1742 wzniesiono ponownie zwieńczenie wieży z ryglówki, w 1783 przeprowadzono jej gruntowną, reperację, wraz z konserwacją, konstrukcji zawieszenia dzwonów. W 1765r. wybudowano od półn. strony plebanie. Na okres 1819 i 1840 do 1842 datuje się przeprowadzenie ponownej restauracji obiektu. Na nowo odbudowuje się wieżę z cegły w formach neogotyckich - rok 1897. Od tego czasu do roku 1898 zostaje przeprowadzona gruntowna restauracja wewnątrz pod nadzorem i wg projektu mistrza budowlanego kościołów PRÜFERA - pokryto ściany polichromią, o motywach geometrycznych i roślinnych, natomiast najważniejsze elementy wyposażenia pozostawiono w niezmienionej postaci. Ołtarz główny rzeźbiony w drewnie pochodzi z okresu renesansu. Przedstawia Ostatnią Wieczerzę, środkowa część Ukrzyżowanie, górna Zmartwychwstanie. Został ufundowany w 1614r. przez Zofię von Dewitz. Ołtarz został ponownie odnowiony i przemalowany w 1689r. Kolejną restaurację przeprowadzono w Gdańsku w 1973r. Niezwykle atrakcyjnym elementem wyposaż. jest ambona z 1596r. o formach późnego renesansu. Została ufundowana przez Kurta von Dewitz. W kwaterach balustrady wyrzeźbiono postacie ewangelistów. Podstawa dawniej był dzwigający anioł który w 1842r. został zastąpiony kanałową, okrągłą kolumną, a ta w 1897 zamieniona na toporną, prostokątną, podpórę, o cechach włoskiego renesansu. Napis na obramieniu zadaszenia ambony głosi: VERBUM DOMINI MANET IN ETERNUM 1596r. W tych latach wielokrotnie czyszczono ambonę i przemalowywano, a w roku 1976 została ponownie poddana restauracji w Gdańsku. Chrzcielnica pochodzi z tego samego okresu co kazalnica i została wykonana w tym samym stylu. Wysoka na 1m przedstawia w wydzielonych między kolumnami polach, namalowane na drewnie olejną farbą, alegoryczne postaci 5zmysłów i 3 cnót. Natomiast empora kolatorska została ufundowana przez Joachima Balthasara von Dewitz i Luise von Derfflinger. Ulegała również kilkukrotnym przemalowaniom, ale pierwotnie przedstawiała w prostych późnorenesansowych formach płaskie reliefy z kolorowymi herbami fundatorów. Do zabytkowego wyposażenia należą również 2 płyty nagrobkowe z piaskowca, które znajdują się w chórze. Pierwsza dla zasłużonego w prowadzeniu reformacji kanclerza Jobsta von Dewitz zm. 1542 oraz jego małżonki Oteliivon Arnimt zm. 1576r. Druga płyta dla Wolfa von Bork i jego małżonki Jutty von Putbus zm. 1569r. Zabytkowe są również żyrandole wiszące z brązu (schylek XVIw). Jednak szczegółowy spis wyposażenia i jego stanu zawierają akta Konsystorza Szczecińskiego, które odnotowują wizytacje fary przeprowadzone w latach 1722-1809; zestawienia majątkowe kościoła w 22 vol. z lat 1739-1809 oraz przeprowadzone w okresie 1773-79 inwentaryzacje.

Sama bryła jest późnogotycka, budowla, z cegły z trzema przybudówkami: dwie niewiele młodsze od fary przyłączone do ścian chóru od str. półn. i połud. Ostatnia młodsza i większa kaplica przyłączona do nawy bocznej od str. połud. została nazwana Chórem Freienwaldów, lub Chociwelskim. Natomiast wieża reprezentuje cechy neogotyckie.

cd.pkt.13

...okuciami stalowymi. Natomiast portal północny znacznie skromniejszy, wstawiony między skarpy, 2-uskokowy z przeszklonym tympanonem posiada także drewniane, 2-skrzydłowe drzwi z prostym okuciem.

Angelika Szerniewicz

Wkładkę założył: AA .....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Rzut-halowy korpus nawowy, 4-przęsłowy, zbudowany z 3 naw rozdzielonych arkadowaniem na 8-bocznych filarach. Nawa główna zakończona jest prostokątnym, 2-przęsłowym prezbiterium o większej szer. Natomiast chór zamyka poligonalna apsyda. Prezbiterium flankują 2 przybudówki 2-przęsłowe. Północna pełni funkcję zakrystii, a południowa o 2-poziomowym układzie wewnątrz mieści klatkę schod. na emporę kolator-zawieszona nad chórem. Do dwóch przęseł wsch. nawy bocznej połudn. przylega kaplica NMP zwana dawniej Chórem Freienweldów. Nawę główną poprzedza dobudow. później wieża na planie kwadratu, która w parterze pełni funkcję kruchty, natomiast na wyższych kondygn. jest dzwonnica. Elementem określającym specyfikę planu jest układ filarów miedzynawowych, które ustawione są na linii światła arkady łuku tęczowego-jest to sprzeczne z zasadą średniow. konstruowania przestrzeni. Cały kościół jest oszkarpowany, przy czym występowanie 2 szkarp w połud.-zach. narożniku korpusu nawowego wskazuje na ich wcześniejsze poch. niż szkarpy wieży, które są już pojedyncze i stanowią wypadkową, tamtych.

Bryła-ze względu na długi okres budowy jest zestawieniem kilku kubatur. Korpus nawowy i niższe prezbiterium z apsydą, przekryto wysokim dachem dwuspadowym. Podobne zadaszenie otrzymały przybudówki północna i kaplica NMP, natomiast przybud. z emporą, kolator. ma dach pulpitowy, który jest przedłużeniem zadaszenia prezbiterium. Wieża posiada 4 kondygn.-pierwsze 3 wybudowano na planie kwadratu, a ostatnia, na 8-boku z 8-bocznym hełmem.

Elewacje-zach., fasada jest układ neogotyckiej wieży dostawionej do szczytu korpusu nawow. oraz flankujących je szczytów przybudówek od połud. kaplicy NMP, a od północy zakrystii. Bryła wieży rozbita na 4 kondygn., przekryta 8-bocznym spiczastym i przełamany hełmem, posiada symetrycznie zakomponowane elewacje. Całość osadzona na cokole z ciosów kam. Na osi symetrii w 1-ej kondygn. umieszczono ostrołukowy, 5-uskokowy portal z witrażowym tympanonem. Okap akcentuje fryz o wys. 4 cegieł ułożonych ukośnie oraz uskok w szkarpach. Druga i trzecia kondygn. wieży stanowi prostokątne pole z 3 wysmukłymi, ostrołukowymi blendami, z których środkowa posiada oś okienną, z 2-uskokowymi, ostrołukow. otworami. Boczne blendy akcentują wąskie okienka zamknięte łukiem odcinkowym. Całość zamyka kolejny okap podkreślony fryzem ułożonym w ażur oraz uskok skarp zwieńczonych pinaklami. Czwarta kondygn. wieży to triada 3-uskok. okien zamkniętych w układzie piramidalnym i u dołu spiętych ceglana balustrada. Ostatnia kondygn. to bryła na planie 8-boku wsparta przez łuki przyporowe zwieńczone sterczynami. Na poszczególnych ściannach wieloboku zastosowano przemiennie: w polu zamkniętym fryzem arkadkowym o 2-spadowym kształcie umieszczono 2-uskokowe, ostrołukowe okno lub przepruto gładką, ścianę, wąskim, skromnym otworem o łuku odcinkowym. Bryłę wieży nakrywa 8-boczny hełm. Wysoki dach korpusu nawowego akcentują, w szczycie wąskie, ostrołukowe, 2-uskokowe blendy, po 3 z każdej strony. Ściana szczytowa kaplicy NMP posiada triadę okragłych blend w układzie piramidalnym.

Elewacja wschodnia-nie stanowi spójnej kompozycji ze względu na ilość i charakter przybudówek. Dekoracja wsch. szczytu korpusu nawowego składa się z 2-dzielnych ostrołukowych blend z rozetką, ułożonych piramidalnie. Trzy okna poligonalnej apsydy to 3-uskokowy ostrołuk z prostym laskowaniem dającym 3-półowy podział.

Elewacja północna-korpusu nawow. to kompozycja 4 pól między 2-uskokowymi skarpami. W każdym polu znajduje się ostrołukowe okno o prostym laskowaniu dającym podział na 3 lub 4 szklane tafle. Na wys. 3-go przęsła od zach. dostawiono między skarpami skromny portal ze szczytem.

Elewacja południowa-przy identycznej zasadzie kompozycji elewacji w otworach okiennych widoczne li-

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
D O B R A	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY pw. ŚW. KLARY	cd.pkt.13 ,zdjęcia

cd. pkt.13

Wnętrze-przejrzyste o zintegrowanej przestrzeni z racji halowego planu. Kubatury poszczególnych naw i kaplicy Freienweldów przenikają, się, nawzajem tworząc spójną kompozycję. Na uwagę zasługuje wcześniej nie wspomniana empora muzyczna znajdująca się, nad wejściem w nawie głównej, która wsparta jest na 2 rzędach drewnianych kolumnienek.

Wyposażenie-patrz pkt.12

Instalacje-elektryczna, odgromowa, deszczowa z opaską odprowadzającą.

1

2

3

1,2-Elewacja zach.z bryłą wieży
3-Eragment zach. szczytu korpusu nawowego i kaplicy NMP(Chociwelskiej)

Wkładkę założył: Angelika Serniewicz
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.

4

4-portalgłówny w elewacji zachod.

5-Elewacja północna i fragment

kruchty

6-portal elewacji północnej oraz zach. szczyt zakrystii

7-fragment elewacji wsch.-apsyda z zakrystia

8-widok wsch.ściany połud.przybudówki z emporą kolatorską,

5

6

7

8

1. Miejscowość

D O B R A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY pw. ŚW.
KLARY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

ZDJĘCIA

9

13

10

12

11

- 9-Fragment elewacji połudn.-część zach.
 10-Fragment elewacji połud.-kaplica NMP
 11-Fragment elewacji połud.-przybudówka
 z emporą, kolatorską.
 12-Kruchta-portal główny oraz schody
 na dzwonnice.
 13-Kruchta-portal wewnętrzny na nawę główną.

Wkładkę założył: .....Angelika Szerniewicz, 11.10.94
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

16

14

14-nawa główna z widokiem na empore muzyczną,
15-późnorennesansowa ambona z 1596r.
16-widok na prezbiterium z apsydą, skle-
pioną, gwiazdźwiscie,
17-ołtarz główny z 1614r.

15

17

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
D O B R A	KOSCIÓŁ PARAFIALNY pw. SW: KLARY	ZDJECIA

19

18

20

18-wnętrze-ściana północna prezbiterium
z przejściem do zakrystii.

19-wnętrze-ściana połud. prezbiterium
z emporą, kolatorską, i przejściem do
przybudówki.

20-konstrukcja zawieszenia dzwonu.

Wkładkę założył: ..... Angelika Szerniewicz, 11.10.94
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.